

Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programındaki Yaşam Becerilerinin 7. Sınıf Ders Kitabındaki Yansımaları*

Zeynep Taşcı¹

Murat Demirbaş²

¹Kırıkkale Üniversitesi / Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Bölümü / Fen Bilgisi Eğitimi A.D.,
zeyneptasci9552@gmail.com, ORCID iDhttps://orcid.org/0000-0002-7232-8107

²Prof. Dr. / Kırıkkale Üniversitesi / Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Bölümü / Fen Bilgisi Eğitimi A.D.,
muratde71@gmail.com, ORCID iDhttps://orcid.org/0000-0003-2806-3348

Özet: Eğitim-öğretim sürecinde planlı ve etkili ilerlemeyi sağladığından öğretim programları çok önemlidir. Mevcut fen bilimleri dersi öğretim programında, öğrencilerin günlük hayatlarını kolaylaştırmalarını ve topluma faydalı bireyler olmalarını sağlayacak bazı becerilerin kazandırılması hedeflenmektedir. Bunlar, "Yaşam Becerileri" başlığı altında; analitik düşünme, yaratıcı düşünme, karar verme, girişimcilik, takım çalışması ve iletişim becerileri olarak isimlendirilmiştir. Ders kitaplarının eğitim-öğretimdeki önemine bakılırsa, öğretim programının hedeflerine uygun bir şekilde hazırlandığında, öğrencilerden istenen bilgi ve becerilerin kazandırılmasına büyük ölçüde katkı sağlayabileceğinden ders kitaplarının analiz ve değerlendirilmesi yapılarak ilgili birimlere doğru dönütler verilmesi, hedeflere doğru ve etkili şekilde ulaşabilmek açısından oldukça önemlidir.

Çalışma, 2020-2021 Eğitim-Öğretim Yılında okutulması kararlaştırılan fen bilimleri ders kitabında, öğretim programı ile kazandırılması hedeflenen yaşam becerilerine ne kadar yer verildiğini belirleme amacıyla yürütülmüştür. Araştırmanın amacı ve daha önce bu konuda yeterli çalışma yapılmamış olması göz önünde bulundurulursa çalışma, ders kitaplarının geliştirilmesi ve yenilenmesi konusunda program geliştirme uzmanlarına, ders kitabı yazarlarına ve müfredat geliştiricilere yol gösterebilecek ve literatüre göz ardı edilemeyecek bir katkıda bulunabilecektir. Çalışma, nitel araştırma yaklaşımına dayandırılarak doküman incelemesi metodu kullanılmıştır. Verileri ise ders kitabı incelemesi sonunda elde edilen bulgular oluşturmuştur. Araştırmada 7. Sınıf Fen Bilimleri Ders Kitabı'nda 5,6 ve 7. Üniteler incelenerek araştırmacı tarafından hazırlanmış olan Ders Kitabı Yaşam Becerileri İnceleme Formu'na göre analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Fen Bilimleri Öğretimi, Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı, Yaşam Becerileri, Fen Bilimleri Ders Kitabı

The Reflections of the Life Skills Mentioned in the Science Curriculum in the 7th Grade Textbook

Abstract: In the current Science Education Program, it is aimed to provide students with some skills that will enable them to facilitate their daily lives and become individuals who are beneficial to society. These are analytical thinking, creative thinking, decision-making, entrepreneurship, teamwork and communication skills gathered under the title of "Life Skills". Considering the importance of textbooks in education, when the textbooks are prepared in accordance with the objectives of the curriculum, it will be able to greatly contribute to gaining the knowledge and skills expected from students. Therefore, analyzing and evaluating the textbooks and giving correct feedback to the relevant units is very important in order to reach the targets correctly and effectively.

The aim of study is to determine how much life skills that are aimed to be acquired are included in the science textbook, which is decided to be taught in the 2020-2021 Academic Year. The study was based on qualitative research approach and document analysis method was used. The data consisted of the findings obtained at the end of the textbook review. In the research, Units 5,6 and 7 in the 7th Grade Science Textbook were examined and analyzed according to the "Textbook Life Skills Review Form".

Key Words: Science Teaching, Science Curriculum, Life Skills, Science Textbook

1. GİRİŞ

Dünyada yeni ihtiyaçlar doğrultusunda teknolojiye ilerleme sağlanırken teknolojinin gelişmesi de beraberinde yine yeni ihtiyaçlar doğurmuştur. Eğitimde modernleşmeye gidilmiş, topluma kazandırılması hedeflenen insan profili de

değişmiştir. Gelişen teknoloji ve çağdaş eğitim, daha üretken, yenilikçi, girişimci bireylerin yetiştirilmesini gerekli kılmıştır. 21. Yüzyılın beklediği becerileri kazanabilmek ve gelişen teknolojiyi yakalayabilmek, bir ülkenin kalkındırılmasında büyük öneme sahiptir. Gelişen ve modernleşen dünyada toplumlar, yeniliklere ve gelişimlere ayak uydurmak

* Bu çalışma birinci yazarın yüksek lisans tezinin bir bölümünden oluşturulmuş ve 2021'de bir kongrede sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

ve daha kaliteli bir yaşam sürebilmek adına girişimlerde bulunmalıdır. Çağdaş eğitimi ve gelişen teknolojiyi yakalayabilmenin ve bireylerde var olması istenen becerilere ulaşabilmenin en iyi yolu ise eğitim ve öğretimden geçmektedir. Çünkü eğitim hayatı boyu devam eden; öğretim ise eğitime planlı bir şekilde büyük ölçüde katkı sağlayan bir süreçtir ve becerileri küçük yaşlardan itibaren kazandırmanın en kolay ve etkili yolu da dolayısıyla eğitim-öğretimdir.

Eğitim-öğretim sürecinin hedefler doğrultusunda planlı ve etkili ilerletilebilmesi açısından ise programlar çok büyük öneme sahiptir. Program türlerine bakılacak olursa, eğitim programı en kapsamlı programdır; okulda ve okul dışında yürütülen tüm etkinlikleri ve aynı zamanda öğretim programını içinde barındırır. Öğretim programı ise yalnızca okul içinde yürütülen öğretime dair etkinlikleri kapsayan ve öğretmenlere kılavuzluk eden dokümandır (Sağlam, 2009). Öğretim programları öğretmenlere hedefe ulaşma yolunda rehber görevindedir. Dolayısıyla öğrencilere kazandırılmak istenen bilgi ve beceriler ile bunların nasıl kazandırılacağına dair yol gösteren kılavuz olarak tanımlanabilir. Eğitim-öğretim sürecinde programların öneminden hareketle dünyada yeni gelişmeler oldukça eğitim sistemlerinde de kaçınılmaz bir yenileşme söz konusu olduğundan bu yenilikler programlara da yansıtılmalı ve dolayısıyla programlarda da sıklıkla güncellemeler yapılmalıdır. Aksi takdirde yeniliklere ayak uydurmak yine zorlaşacak ve geride kalmış bir eğitim sistemi söz konusu olacaktır. Ülkemizde de eğitim sistemimizde sıklıkla çağdaşlaşma ve yenileşmeye gidilmektedir.

Dünyada ve yurdumuzda yaşanan toplumu ve toplumun kültürünü ilgilendiren gelişmeler, teknoloji ve bilimdeki ilerlemeler, öğrencilere dair beklentilerin bu yönde değişmesini ve artmasını da beraberinde getirmiştir. Öğretmenler de umutla baktığımız gelecek nesilleri bilgi ve beceri yönünden kendini daha geliştirmiş bireyler olarak yetiştirmek zorunda kalmıştır. Bu doğrultuda öğretim programlarında da düzenleme yapılmıştır (MEB, 2020).

Öğrencilerden beklenen becerilerin değişmesi ile 2013 Fen Bilimleri dersi öğretim programına "Yaşam Becerileri" başlığı altında bireylerin problem çözme becerilerini geliştirip hayatını kolaylaştıran, toplum içindeki rollerini güçlendiren, bilime ve insanlığa faydalı bireyler olmalarını sağlayan altı beceri alanı eklenmiştir. 2018 Fen Bilimleri Dersi Öğretim programında da yine bu becerilerin kazandırılması konusuna aynı şekilde önem verilmiştir.

Öğretim programlarındaki hedef davranışlar kazandırılırken hedefe göre strateji, yöntem ve

teknik seçilmelidir. Daha sonra bunların uygulamaya geçirilmesi esnasında bazı materyaller kullanılmalıdır. Bunlara öğretim araçları denir ve öğretim araçları içerisinde en çok kullanılanı okul ders kitaplarıdır (Kılıç ve Seven, 2008).

Ders kitapları, öğretimin gerçekleştirilmesinde etkili olan en önemli unsurlarından biridir. Öğretmenler öğretim sürecinin çoğunda ve sınıfta uygulayacakları etkinliklerde en çok ders kitaplarını kullanmaktadır. Ülkemiz açısından da bakarsak, okullarda eksikliği hissedilen öğretim araç ve gereçlerinin yarattığı boşluk, Türkiye'de öğretim aracı olarak ders kitaplarının öncelikli olarak tercih edilmesinde etkili bir unsur olmaktadır (Şahin, 2016). Dolayısıyla ders kitaplarının içeriği öğretim programının hedeflerine uygun bir şekilde hazırlandığında, öğrencilerden beklenen bilgi ve becerilerin kazandırılmasına önemli ölçüde katkı sağlayacaktır. Bu yüzden de ders kitaplarının analizi ve değerlendirilmesinin yapılması ve ilgili birimlere doğru dönütler verilmesi, hedeflere doğru ve etkili şekilde ulaşabilmek açısından çok önemlidir.

Öğretim programındaki nihai amaçların gerçekleştirilebilmesine ders kitaplarının ve dolayısıyla fen bilgisi ders kitabının önemli ölçüde katkısı vardır. Ders kitaplarının çözümlenmesi, derse yönelik öğretim materyallerinin hazırlanması ve yenilenmesi bakımından kitap yazarları ile program ve müfredat geliştiricilerine kılavuzluk ederek eğitim-öğretime büyük katkı sağlayacaktır (Topak, 2017).

Modernleşen dünyaya ve gelişen teknolojiye ayak uydurmada öğretim programlarının, öğretim programlarındaki hedeflere ulaşmada ise ders kitaplarının önemine bakılırsa yapılan bu çalışma, program geliştirme uzmanlarına ve ders kitabı yazarlarına fen bilgisi öğretim programında yer alan yaşam becerilerinin ders kitaplarına ne derece entegre edildiğine dair geribildirim sağlayacağından literatüre göz ardı edilemeyecek bir katkıda bulunacaktır.

1.1. Eğitim ve Fen Eğitimi

Geniş bir tanımla açıklanacak olunursa eğitim; bireyde davranış oluşturma sürecidir. İnsanların toplum içindeki konumlarını, koşullarını, inanışlarını ve yaşam şekillerini belirlemesine etki eden bütün sosyal süreçlerdir (Demirel ve Kaya, 2014). Ertürk'e (2014) göre eğitim, bireyin davranışlarında kendi yaşantıları yani tecrübeleri yoluyla kasıtlı olarak hedefe yönelik istendik davranış değişikliği meydana getirme sürecidir.

Fen; evreni, tabiatı, olayları ve olguları gözlemleyip incelemek ve yeni bilgiler elde ederek dünyayı keşfetmek amacıyla oluşturulmuş bir bilim olarak

tanımlanabilir. Fen bilimleri, ülkelerin ekonomik kalkınmasında ve refahında büyük bir rol oynamaktadır. Nitekim fen, teknoloji, mühendislik, tıp gibi birçok alandaki ilerlemeler fen bilimleri ve fen bilimleri eğitimi sayesinde gerçekleşip hayatı daha basit ve kaliteli yaşanır hale getirmektedir (Karasu, 2019). Bunun bilincinde olan ülkeler de dünyada gerçekleşen teknolojik ve bilimsel gelişmelerin gerisinde kalmamak ve bu gelişimlere katkı sağlayabilmek için var olan bilgileriyle yeni teknolojiler ve problemlere çözüm üretebilen bireyler yetiştirmeye ve dolayısıyla fen bilimleri eğitimine çok önem vermektedir.

Fen bilimleri eğitimi sayesinde bireyler çevrelerini daha iyi tanımakta ve olup bitenlerin farkına varmaktadır. Çevresine ve dünyaya karşı farkındalık kazanan bireyler de dünyayı daha çok sevmeye başlamakta ve çevresiyle daha çok etkileşim halinde olmaktadır. Dolayısıyla bunun tabii neticesinde bireyler mantık yürütme yeteneği kazanırken karşılaştıkları problemlerde bu mantık ve bilgilerini kullanma aşamasında da yaratıcılıkları gelişmiş olacaktır. Fen sayesinde bilgi ve becerileri gelişen bireylerin diğer alanlardaki öğrenmeleri de kolay hale gelecek ve tüm bunların sonucunda bireyler fen ile öğrenmeyi öğrenmiş olacaklardır (Köse, 2010).

Fen bilimleri eğitimi vasıtasıyla bireylerin bilişsel gelişmelerini sağlamaktan başka kendi başlarına öğrenebilmelerine katkı sağlama, sorumluluk bilinci kazandırma, bir durumda ihtiyaçları olan araç ve gereçleri kendi başlarına hazırlamasına fırsat tanıma, elde ettiği, öğrendiği bilgileri başka bir durumda kullanabilme gibi yetileri kazandırmak hedeflenmektedir (Gürdal ve Şahin, 2002).

1.2. Türkiye’de Bazı Fen Öğretim Programları

Ülkemizde fen öğretimi için pek çok öğretim programının hazırlandığı ve uygulamasının yapıldığı görülmektedir. Bu çalışmada 2020-2021 öğretim yılında yürürlükte olan Fen bilgisi dersi öğretim programında öğrencilerden beklenen becerilerden “yaşam becerileri” başlığı altında toplanan analitik düşünme, işbirliği, takım çalışması, karar verme, yaratıcı düşünme ve iletişim becerileri üzerinde durulacaktır.

1.2.1. 2005 Yılı Fen ve Teknoloji Dersi Öğretim Programı Temel Yaklaşımı

Fenin, değişmez bilgiler bütünü olmamakla birlikte yeni delillere ve bilgilere ulaştıkça olguları daha iyi açıklayabilmek için değiştirildiği düşüncesi kazandırılmaya çalışırken aynı zamanda fen okur-yazarlığı çevresinde bilimsel yöntemlerin de yerleştirilmesi hedeflenmiştir. Dolayısıyla bu

programın “yapılandırmacı yaklaşımı” kabul ettiği söylenebilir (MEB, Fen Ve Teknoloji Öğretim Programı, 2005: s7).

1.2.2. 2013 Yılı Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı Temel Yaklaşımı

Derslerin planlanması ve uygulanması sürecinde öğrencinin aktif, öğretmenin ise rehber olacağı öğrenme ortamları hedeflenmiştir. Öğrencinin bilgiyi daha kalıcı ve anlamlı kazanabilmesi için öğrenme ortamları “araştırma-sorgulamaya dayalı öğrenme stratejisine” göre düzenlenir (MEB, Fen Bilimleri Öğretim Programı, 2013: sIII).

1.2.3. 2018 Yılı Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı Temel Yaklaşımı

Öğrenme ortamları “araştırma-sorgulamaya dayalı öğrenme stratejisine” göre düzenlenirken fenin günlük hayatta uygulama ve ekonomiye katkı sağlama özelliği önem kazanmıştır. Buna göre ünite, konu ve kazanımlar günlük hayattaki gereksinimleri karşılayacak ürünler oluşturulmasını hedefleyen bir yaklaşıma göre düzenlenmiştir (MEB, Fen Bilimleri Öğretim Programı, 2018: s11).

1.3. Yaşam Becerileri

Yaşam becerileri, hayat boyu birçok alanda karşımıza çıkabilecek ve deneyimleyebileceğimiz, genel ve kapsamlı becerilerdir. Yaşam becerilerinin eğitiminin verilmesi, günlük yaşamın güçlükleri ve isteklerinin hakkında gelebilmek için lazım olan becerilerin kazandırılması ve iletmesi bakımından önem taşımaktadır (UNESCO, 2009). Çünkü yaşam becerileri günlük yaşamı kolaylaştıracak olan beceri ve yeterliliklerle ilişkilidir ve onları desteklemektedir (WHO, 1999). Bu yüzden de yaşam becerilerinin kazandırılması, öğrencilere karşılına çıkabilecek problem veya güçlüklerde çözüme daha kolay ulaşabilmelerini sağlayacaktır. Çözüm yolları ararken yaratıcı düşünme becerisi sayesinde özgün ve yeni fikirler üretmeleri, karar verme becerisi sayesinde doğru seçimler yapabilmeleri, analitik düşünme becerisi sayesinde doğru ve işe yarar analizler ile mantıklı bağdaştırmalar yapabilmeleri, girişimcilik becerisi sayesinde çözüm üretmeye istekli olmaları ve süreci iyi yönetebilmeleri, işbirliği becerisi sayesinde akranlarıyla birlikte hareket ederek zaman ve enerji kazancı elde etmeleri ve iletişim becerisi sayesinde de fikirlerini daha açık ve doğru açıklayabilmeleri kolaylaşacaktır. W.V. Goethe’nin “Eğitim, insanın güç sandığı ya da gerçekten kolay alt edilebilen engelleri, nasıl aşacağını öğretme sanatından başka bir şey değildir.” Sözü de yaşam becerilerinin öğrencilere kazandırılmasındaki önemini desteklemektedir.

Yaşam becerileri, hayatı kolaylaştıran ve toplumda üretken bireyler olarak potansiyellerini ortaya çıkarmaya yarayan becerilerdir. Çocuklar yaşam becerilerini geliştirdikçe problemlerle başa çıkabilme olasılıkları artar ve hayatı kendi seçtikleri şekilde yaşamak için daha fazla fırsata sahip olurlar. Ayrıca yaşam becerileri eğitimi öğrencileri problemlere karşı güçlendirmeyi ve kendi kapasitelerini artırmalarını hedefler (Rooth, 2007).

Yaşam becerileri eğitimi planlanarak gidişatı düzenli bir şekilde takip edilirse hem eğitim daha etkili ve emin adımlar atılarak ilerletilmiş olacak hem de öğrencilerin gereksinimlerinin ne ölçüde karşıladığı belirlenerek bu doğrultuda düzenlemeler yapma fırsatı elde edilecektir. Bu yüzden yaşam becerilerini kazandırmaya yönelik yapılan planlamalar sıklıkla incelenmeli ve incelemeler kayıt altına alınarak gerekli yerlere bildirilmelidir. (WHO, 1997).

1.3.1. İletişim Becerisi

Simge, sembol, yazı, jest ve mimikler gibi araçlarla duygu ve düşünceleri diğer kişilere ve toplumlara iletmeyi ve karşılıklı etkileşim halinde olmayı sağlayan süreçtir. (Demirel, 2006). İletişim becerisi, kültürümüze ve statülerimize uygun bir şekilde kendimizi hem sözlü hem de sözsüz olarak ifade edebilme, anlatabilme becerisidir. Bu beceri, fikir ve düşüncelerimizin yanı sıra isteklerimizi, arzularımızı ve korkularımızı da ifade edebilmeyi, ihtiyaç anında yardım ve tavsiye alıp verebilmeyi gerektirir (Murthy, 2016).

İletişim becerisi gelişmiş bireyler düşüncelerini söylemekten çekinmez. Düşüncelerini söyler ve geribildirimleri saygıyla dinler. Fikirlerini savunurken hem kendi hem başkalarının sınırlarını bilir, buna göre hareket eder ve başkalarının fikirlerine de saygı duyar. Düşüncesinin doğruluğuna inanıyorsa savunmaya devam eder ancak yanlış olduğu yerde hatalarını kabul ederek düzeltmeye çalışır.

İletişim becerisi, bireylere birçok bilgi, beceri ve yetenek kazandırır. İletişim becerisi kişiler arasında bilgi taşıyarak bilgi birikimine katkı sağlar, kişiler arasında duyguları taşıyarak kişiler arası bağları geliştirir, düşünceleri taşıyarak fikirlerin tartışılmasını ve doğru karara varmayı sağlar (Kılıçaslan, 2011).

İletişim becerisi dinlemeyi, fikir ve bilgi alışverişini ve dönütü içerir (Vestal, 1995). Başkalarının söylediklerini dinleyip onları anlamaya çalışmak daha üretken ve çözüm odaklı olmayı sağlar diyebiliriz. Çünkü bu, ihtiyaçlara ve problemlere yönelik yeni fikirler ve çözüm yolları bulmaya yönlendirecektir. Ayrıca empati kurma ve

yardımlaşmayı da sağlayacak ve bu sayede işbirliği becerisini de geliştirecektir.

1.3.2. Takım Çalışması Becerisi

Gelişen teknoloji ve edinilen yeni bilgiler veri bulmada zorlanmayan, teknolojiyi kullanıp faydalanabilen, üretici, yaratıcı, girişken, sorumluluk alıp bunları yerine getirebilen, takım çalışmasında başarı sağlayan, iletişimi kuvvetli bireyler olmayı zorunlu hale getirmiştir. Bu özelliklerle birlikte düşünüldüğünde de kişilerin ortak amaçlarına ulaşmaları üzerine birlikte çalışmalarını işbirliği becerisi altında düşünülebilir (Eryılmaz ve Uluyol, 2015).

Tuncel ve Demirel (2010) de işbirliğini, ortak bir amacı gerçekleştirmek için birden fazla kişinin birlikte çalışması ve çabalaması olarak tanımlamıştır. Bu kişilerin başarıya ulaşabilmeleri için grup oluşturabilme, iyi bir iletişim kurabilme ve fikir alışverişinde bulunma, görev paylaşımı yapabilme ve sorumluluk alma gibi işbirliği becerilerine sahip olmaları gerekmektedir.

İyi nitelikte sonuçlar ortaya koyan, dayanışma ile birlikte hareket eden ve müşterek biçimde bir hedefe odaklanmış, yetenekleri ve sorumlulukları birbiri ile benzeşik olan bireylerin yürüttüğü çalışma olarak tanımlanabilir. Takım halinde bir çalışmayı yürütmek daha çok veri, malzeme, düşünce paylaşımını sağlayarak daha etkin bir çalışma sunulmasına katkıda bulunacaktır. Ayrıca çözüm üretmek veya yenilikler meydana getirmek için kişilerin birlikte hareket etmesi ve aynı amaca yönelik gayret göstermeleri kişilerde yaratıcılığın artmasına da katkı sağlayacaktır (Ortaylı, 2021).

1.3.3. Analitik Düşünme Becerisi

Analitik düşünmek, vakaların, olguların ve sorunların çözümlenerek daha anlaşılır olmasına vesile olur. Bir mevzuu, problemi ya da hadiseleri önce tümdengelim ile bölümlere dağıtıp her bir bölümü eleştirel bir bakış açısıyla tek tek inceleyip sonra da tümevarım ile her bir bölümü birbiriyle ilişkilendirerek bütünleştirmeye analitik düşünme demistir. Diğer bir deyişle analitik düşünme, bir olaya her tarafından bakabilmek ve değerlendirebilmektir (Aksu ve Sebetci, 2014).

Analiz, geniş bir tanımla bir bütünü parçalara ayırıp parçalar üzerinde çalışma yapmaktır (Yılmaz, 2019). Bloom Taksonomisi'nin analiz basamağı incelendiğinde analitik düşünebilen öğrencilerden bir durum karşısında elindeki tüm verileri tek parça haline getirme; kıyaslama, düzenleme, kavram ve zihin haritası çizme, ilişkilendirme, farklılık ve benzerlikleri bulma, gruplara ayırma gibi yeterlilikler beklenmektedir. Bunların yanı sıra gereken

durumda bir yap-boz gibi ekleme, çıkarma, düzeltme yapabilmelidir (Günaydın, 2018).

Analitik düşünme, kıyaslama, değerlendirme, yorumlama, sınıflandırma, analiz etme, ilişkilendirme gibi işlemleri içerir. Bunlar da bireyin sorunları çözmesine ve doğru kararlar almasına yardımcı olur (Doyle, 2017). Analitik düşünebilen insan eleştirel düşünebilen insandır. Bu da bireye durumlara daha objektif bakabilme, olayları farklı pencerelerden görebilme, gerçekçi değerlendirmeler yapabilme, doğru sonuçlara ulaşabilme ve daha geçerli çıkarımlarda bulunabilme gibi yetileri kazanmada destek sağlayacaktır.

1.3.4. Yaratıcı Düşünme Becerisi

Yaratıcılık, herhangi bir sorunla karşılaşıldığında bu sorunu fark ederek bu soruna dair yeni fikirlerin ve görüşlerin sunulması, daha sonrada bu fikirleri geliştirerek uygulamaya geçirilmesidir (Torrance, 1995). Yaratıcılık, aynı tür veya farklı tür maddelerden oluşmuş objeleri ve olguları bir problemi çözecek veya kişiyi daha iyiye taşıyacak bir durumla karşılaşıldığında işe yarayan bir materyal/model üzerinde kullanabilmek, eldeki verileri ve malzemeleri birbiriyle ilişkilendirerek bunları bir modele bütünleştirebilmektir (Arat, 2015).

Yaratıcılık, kişinin yaşarken edindiği bilgiler ve tecrübeler arasında bağlantılar kurarak önüne çıkan bir problemin üstesinden gelmesi ve bu bağlantılarla orijinal bir fikir ya da materyal sunabilmesi şeklinde tanımlanabilir. Yaratıcılık, sorgulama, sebep-sonuç ilişkisi kurma, eleştirel düşünme, mantıklı bağlantılar kurma gibi becerileri gerektirir.

Yaratıcı düşünme hem problem çözme hem de karar verme becerilerine katkıda bulunur. Çünkü tecrübelerimizin de ötesine bakmayı yani tecrübelerimiz dışındaki olayları da görüp fark etmemizi sağlar ve bu sayede seçenekleri değerlendirmeye, bir eylemi gerçekleştirmenin veya gerçekleştirilmemesinin olası sonuçlarını kestirebilmeye yardımcı olur (Murthy, 2016). Bunların yanı sıra probleme çözüm ararken değişkenleri belirlemesi, durumları irdelemesi, parça-bütün ve sebep-sonuç ilişkisine önem vermesi gibi işlemler yapacağından yaratıcı düşünme becerisi, analitik düşünme becerisine katkı sağlayacaktır. Ayrıca yaratıcı düşünme becerisine sahip bireyler problem çözmeye istekli, durumlar karşısında meraklı olduklarından aynı zamanda girişimcilik becerileri de gelişmiş bireylerdir denilebilir.

1.3.5. Girişimcilik Becerisi

İnsanların hepsinde az da olsa girişimcilik becerisi mevcuttur ancak asıl konu bireylerin ne ölçüde girişimci olduğu belirlenerek girişimcilik becerilerinin açığa çıkarılmasıdır. Bir ülkenin kalkınmasına katkısı büyük öneme sahip olan girişimcilik becerisi, yenilikçi girişimler, değişimler ve gelişimlerle dünyada atak yapmaya olanak sağlar. Bu nedenle bireylere girişimcilik becerilerini aşılama konusu giderek önem kazanmış, okullarda da eğitim sürecine bu yönde dâhil edilmiştir (Akca, 2020).

Girişimcilik; yaşam sürdürdüğümüz çevredeki bize sunulan imkanları hissedebilme, bu hislerle hayaller kurma, hayalleri projelerle gerçeğe dönüştürme ve bunlarla üretken ve atılgan bir birey olarak toplumsal hayatı daha yaşanabilir hale getirme yetisine haiz olmaktır. Girişimci kişilerin diğer insanlardan ayrılan özellikleri vardır. Bunlar; imkânları doğru kullanabilme, özgün ve farklı düşünebilme, sorgulayıcı ve araştırmacı olma, gelişimleri izleme, cesaretli olma ve risklerden kaçınmama, ilk adımı atma, problemlerin üstesinden kolaylıkla gelebilme, azimli ve çalışkan olma şeklinde sayılabilir (Eraslan, 2011).

Girişimcilik becerileri; problem çözme, yaratıcılık, ikna etme, plan yapma, doğru karar verme, kendine güven duyma, özerk olma, kendine yetebilme, başarıya yönelme, çok yönlü olma, becerikli ve dinamik olma şeklinde sıralanmaktadır (Iredale ve Motsa, 2002; akt. Gömlüksiz ve Kan, 2009) Girişimcilik becerisine sahip bireyler görev ve sorumluluklardan kaçmayan özgüveni yüksek bireylerdir. Aynı zamanda iletişim ve işbirliği becerileri ile hitabet yeteneğine sahiplerdir.

1.3.6. Karar verme Becerisi

Bir problem karşısında, probleme alternatif çözüm yolları bulup bu çözüm yollarının olası sonuçlarını tahmin etme, değerlendirme ve sonucunda en iyi çözüme ulaşma; ya da bir durum karşısındaki birkaç seçenek arasında kıyaslama ve değerlendirme yapıp en uygun seçeneği seçmektir.

Karar verme becerisi en önemli yaşam becerilerinden biridir. Çünkü doğru verilen kararlar genellikle olumlu yaşantılar kazandırırken yanlış verilen kararlar genellikle olumsuz yaşantılara sebep olmaktadır. Bireyler zihinlerini kullanarak yaşamları boyunca sıklıkla karşılarına çıkan seçenekler arasında en uygun olanı seçmeye ve böylece problemlerini çözmeye ve ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmaktadır (Gürçay, 1998).

Karar verme, kişide var olan bilgilerin, verilerin, fikirlerin doğrultusunda mevcut olayın veya problemin algılanarak çözüm yolları ve seçenekleri

ile bunların olası neticelerini değerlendirmek, kontrol etmek ve en uygun çözüm yoluna giderek bunu uygulamaktır (Doğan, 2010).

Yaşanmışlıklar ve kazanılan tecrübeler, hazırbulunuşluk ve sahip olunan ön bilgiler, hedef ve istekler, inanç ve bağlılık, yaş ve hatta ekonomik durum dâhil birçok faktör karar verme sürecini ve alınan kararları etkiler (Dietrich, 2010).

Başarılı bir karar verme süreci için gerekli aşamalar vardır: Problemin tanımı, karar ölçütü ve hedeflerin belirlenmesi, seçeneklerin değerlendirilmesi, seçeneklerin kıyaslanması ve analizi, en yararlı seçeneğin belirlenmesi ve uygulanması, sonuçların gözden geçirilmesi (Savaş, 2011).

1.4. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, 7. Sınıf Fen Bilimleri ders kitabında 2018 Fen Bilimleri Öğretim Programında kazandırılması hedeflenen yaşam becerilerine ne kadar yer verildiğini belirlemektir.

1.5. Araştırmanın Önemi

Bu çalışmanın, MEB tarafından güncellenerek 2018 yılından itibaren uygulamaya konulan, fen bilimleri dersi öğretim programına göre hazırlanmış olan fen bilimleri ders kitabının yaşam becerilerinin kazandırılması açısından incelendiği bir araştırma olması bakımından önemli olduğu düşünülmektedir.

Öğretim programında ulaşılması hedeflenen becerileri geliştirmeye yönelik etkinlik, soru veya okuma parçalarının ders kitaplarına eklenmesi, amaca ulaşmada kolaylık sağlayacağından büyük önem taşımaktadır. Ders kitaplarını analiz etmek, ders kitaplarının daha verimli ve etkili birer materyal olması açısından önemli tespitler sunacağından ders kitaplarının içeriğinin geliştirilmesi ve yenilenmesi konusunda program geliştirme uzmanlarına, ders kitabı yazarlarına ve müfredat geliştiricilere yol gösterebilecektir.

1.6. Problem Cümlesi

Bu araştırmanın problemini, "2018 Fen bilimleri dersi öğretim programında belirtilen yaşam becerilerinin, fen bilimleri 7.sınıf ders kitaplarında yer alma durumu ne düzeydedir?" cümlesi oluşturmaktadır. Sunulan bu problemin çözümü için aşağıda listelenen alt problemler çalışma süresince incelenmiştir:

- Analitik düşünme becerisinin fen bilimleri 7.sınıf ders kitaplarında yer alma durumu ne düzeydedir?
- Yaratıcı düşünme becerisinin fen bilimleri 7.sınıf ders kitaplarında yer alma durumu ne düzeydedir?

- İletişim becerisinin fen bilimleri 7.sınıf ders kitaplarında yer alma durumu ne düzeydedir?
- Takım çalışması becerisinin fen bilimleri 7.sınıf ders kitaplarında yer alma durumu ne düzeydedir?
- Karar verme becerisinin fen bilimleri 7.sınıf ders kitaplarında yer alma durumu ne düzeydedir?
- Girişimcilik becerisinin fen bilimleri 7.sınıf ders kitaplarında yer alma durumu ne düzeydedir?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli

Araştırma probleminin doğası itibarıyla bu çalışma, nitel araştırma yaklaşımına dayanmaktadır. Nitel araştırma desenlerinden ise olgubilim (fenomenoloji) deseni seçilmiştir. Bu desenle birlikte ilerlerken doküman incelemesi metodundan yararlanılmıştır. Veri toplama kaynağı dokümanlar yani Erkan Akdemir ve Dilek Çetin Atasoy'un yazarlığını yaptığı, Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından hazırlanan ve yayınlanan, 2020-2021 eğitim-öğretim döneminde çalışmanın yürütüldüğü okulda okutulması kararlaştırılan 7. Sınıf Fen Bilimleri Ders Kitabı incelemesi sonunda elde edilen veriler olmuştur.

Olgubilim deseni farkında olduğumuz ama yine de detaylı bir görüşe sahip olmadığımız fenomenlere yoğunlaşmaktadır. Fenomenler yani olgular dünyamızda durumlar, tecrübeler, yönelimler, algılar gibi birçok şekilde önümüze çıkabilmektedir. Ancak bu olgularla karşılaşmak onları çok iyi anladığımız ve bildiğimiz anlamına gelmez. Bu şekilde yabancılaşma duymadığımız ama anlamını tam olarak bilmediğimiz olguları incelemeyi hedefleyen araştırmalarda olgubilim deseni uygun bir fon oluşturur. Bu desen nitel araştırmanın doğası gereği kesin ve genellenebilir neticeler ortaya koymayabilir ama bir olguyu daha iyi bilmemizi ve idrak etmemizi sağlayacak neticeler sunacaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Hangi dokümanın veri kaynağı olarak kullanılacağı problem durumuna göre belirlenir. Doküman incelemesinde, araştırmacı gözlem veya görüşme yapmadan istediği veriyi elde edebileceğinden bu yöntem zaman ve para konusunda avantaj sağlar (Yıldırım ve Şimşek, 2005).

Doküman incelemesinde, araştırma konusu hakkında bilgi içeren yazılı materyaller çözümlenir. Dokümanlar tek başına veri kaynağı olarak kullanılabilir. Yani; araştırmanın tüm veri setini sadece dokümanlar oluşturabilir. Bu durumda, ders

kitapları kapsamlı bir içerik analizine tabi tutulur (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

2.2. Veri Toplama (Ölçüm) Araçları

Veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından hazırlanmış olan “Yaşam Becerileri İnceleme Formu” kullanılmıştır. Ölçek oluşturulurken bu ölçeklerin amaçları doğrultusunda literatür taraması yapılmıştır. Yerli ve yabancı kaynaklar incelendikten sonra kavramsal bir çerçeve oluşturulmuştur. Genel hatlar, yani alt başlıklar belirlendikten sonra ilgili beceriyi tanımlayabilecek ifadeler belirlenerek maddeler oluşturulmuştur. Madde havuzu oluşturulurken literatür taramasından elde edilen verilerden ve bu konuda çalışma yürütmüş olan Eskici (2017) ve Bolat&Balaman (2017) tarafından hazırlanan yaşam becerileri ölçeğinden yararlanılmıştır. Madde havuzu oluşturulduktan sonra maddeler alanında uzman kişilerle tartışılmış ve her birine araştırmacı tarafından hazırlanan uzman değerlendirme formu doldurtulmuştur. Bir akademisyen ve dört fen bilimleri öğretmeninden maddelerin kullanılabilirliği ve hedefe uygunluğuna dair; bir dilbilimciden de maddelerin açık ve anlaşılır yazıldığına, herkes tarafından aynı şekilde anlaşılacağına dair görüş alınmıştır. Altı uzman görüşü alındıktan sonra bunlar arasında uyum yüzdesi hesaplanmıştır.

Oluşturulan madde havuzu kapsamında “görüş birliği” ve “görüş ayrılığı” noktaları belirlenerek bunlar tartışılmış ve gerekli düzenlemeler yapılarak oluşturulan forma son hali verilmiştir. Araştırmanın güvenilirlik hesaplaması için Miles ve Huberman’ın (1994) önerdiği güvenilirlik formülü kullanılmıştır:

$$\text{Güvenirlik} = \frac{\text{Görüş Birliği}}{\text{Görüş Birliği} + \text{Görüş Ayrılığı}} \times 100$$

Hesaplama sonucunda Yaşam Becerileri İnceleme Formu’nun güvenilirliği: iletişim becerisi için %96, karar verme becerisi için %92, analitik düşünme becerisi için %100, takım çalışması becerisi için %89, girişimcilik becerisi için %97, yaratıcılık becerisi için %98 olarak hesaplanmıştır.

Güvenirlik hesaplarının %70’in üzerinde çıkması, araştırma için güvenilir kabul edilmektedir (Miles ve Huberman, 1994). Buradan elde edilen sonuca göre araştırma için oluşturulan ölçekler güvenilir kabul edilmiştir.

2.3. Veri Toplama Süreci

Çalışmanın ilk olarak araştırma konusuna ve problem durumuna dair yerli yabancı kaynaklar araştırılarak incelemeler yapılmış, araştırma için

gerekli olabilecek veriler toplanarak kuramsal çerçeve oluşturulmuştur.

Daha sonra 7. Sınıf fen bilimleri ders kitabında 5, 6 ve 7. üniteler incelenmiştir. İnceleme, araştırmacı ve gözleme de dâhil edilecek olan başka bir fen bilimleri öğretmeni ile yapılmıştır. Araştırmacı ve 2. Gözlemci tarafından 5. Üniteden itibaren her bir sayfa içinde yer alan etkinlikler ve yöneltilen sorular tek tek incelenmiş ve hazırlanmış olan Yaşam Becerileri İnceleme Formu’na kaydedilmiştir. Yaşam Becerileri İnceleme Formu’nun güvenilirliğini ortaya sunmak için iki uzman tarafından inceleme yapılmış ve her bir ölçüte dair yapılan işaretlemelerin ortalaması alınarak tek bir formda birleştirilmiştir.

3. BULGULAR

7. Sınıf Fen Bilimleri Ders Kitabı’nda;

A. İletişim Becerisi için belirlenen toplam 8 ölçütten;

2 adet ölçütü kazandırmaya dair etkinliğe rastlanırken 1 adet ölçütü dolaylı olarak kazandırmaya katkıda bulunan etkinliğe rastlanmıştır. 5 adet ölçütü kazandırmaya yönelik etkinliğe ise rastlanmamıştır.

Buradan hareketle, ders kitabındaki iletişim becerisini kazandırmaya yönelik etkinliklerin araştırmacı tarafından belirlenen ölçütleri sağlamadığı söylenebilir. Kitapta; öğrencilerin düşüncelerini açıklayıp fikir alışverişinde bulunacakları etkinlikler belirlenen ölçütler doğrultusunda yeterli görülürken; öğrencilerin jest ve mimiklerini kullanmasını gerektirecek, öğrencilerin düşüncelerini sembollerle aktarmasını sağlayacak, öğrencilerin empati yeteneğini geliştirecek, arkadaşları ile malzeme ve bilgi paylaşımı yapmasını sağlayacak, başkalarının fikirlerine önem vermeyi aşılacak etkinlikler ya da yönlendirmeler belirlenen ölçütler doğrultusunda yetersiz görülmüştür.

B. Karar Verme Becerisi için belirlenen toplam 9 ölçütten;

7 adet ölçütü kazandırmaya dair etkinliğe rastlanırken 2 adet ölçütü dolaylı olarak kazandırmaya katkıda bulunan etkinliğe rastlanmıştır.

Buradan hareketle, ders kitabındaki karar verme becerisini kazandırmaya yönelik etkinliklerin araştırmacı tarafından belirlenen ölçütleri sağladığı söylenebilir. Kitapta; öğrencilerin bir bilginin

doğruluğu veya yanlışlığı hakkında yargıya varmasını, bir şema/şekil/tabloya bakarak sonuca varmasını, sonuçlara dair değerlendirme yapmasını, bağımlı-bağımsız değişken türlerini belirlemesini, bir durumun olası sonuçlarını tahmin etmesini, karşılaştırma yaparak doğru cevaba ulaşmasını, ihtiyaçlar doğrultusunda doğru seçimler yapmasını, bir problem vererek en uygun çözüme ulaşmalarını ve öğrencilerin bir durumun olumlu veya olumsuz yönlerini belirlemesini sağlayacak etkinlikler belirlenen ölçütler doğrultusunda yeterli görülmüştür.

C. Analitik Düşünme Becerisi için belirlenen toplam 17 ölçütten;

12 adet ölçütü kazandırmaya yönelik etkinliğe rastlanırken 5 adet ölçütü dolaylı olarak kazandırmaya katkıda bulunan etkinliğe rastlanmıştır.

Buradan hareketle, ders kitabındaki analitik düşünme becerisini kazandırmaya yönelik etkinliklerin araştırmacı tarafından belirlenen ölçütleri sağladığı söylenebilir. Kitapta; öğrencilerin sıralama ve sınıflama yapmasını, kavram haritası çizmesini ve değişkenleri belirlemesini sağlayacak etkinlikler belirlenen ölçütleri kısmen karşılamakta olup; öğrencilerin araştırma yapmasını, elde ettiği bilgileri yorumlamasını, var olan bilgilerini yeni bilgilerle bütünleştirmesini, kıyaslama yapmasını, ilişkilendirme yapmasını, sebep sonuç ilişkisi kurmasını ve gözlem yapmasını, benzerlik ve farklılıkları belirlemesini, elindeki parçaları bir bütün haline getirmesini, sonuçlar veya gözlemler hakkında değerlendirme yapmasını, tahmin, kestirim veya çıkarım yapmasını, bir durumun olumlu/olumsuz yönlerini belirlemesini sağlayacak etkinlikler belirlenen ölçütler doğrultusunda yeterli görülmüştür.

D. Takım Çalışması Becerisi için belirlenen toplam 6 ölçütten;

1 adet ölçütü kazandırmaya dair etkinliğe rastlanırken 2 adet ölçütü dolaylı olarak kazandırmaya katkıda bulunan etkinliğe rastlanmıştır. 3 adet ölçütü kazandırmaya yönelik etkinliğe ise rastlanmamıştır.

Buradan hareketle, ders kitabındaki takım çalışması becerisini kazandırmaya yönelik etkinliklerin araştırmacı tarafından belirlenen ölçütleri karşılamadığı söylenebilir. Kitapta; öğrencilerin birbirlerinin görevlerinde tamamlayıcı ya da

yardımcı rol almalarını ve iş paylaşımında bulunmalarını sağlayacak etkinliklere belirlenen ölçütler doğrultusunda kısmen yer verildiği görülürken; öğrencilerin birlikte hareket etmelerini sağlayacak, adalet duygusunu geliştirecek ve grup içi sorumluluklarının farkına varmasını sağlayacak etkinlikler ya da yönlendirmeler belirlenen ölçütler doğrultusunda yetersiz görülmüştür.

E. Girişimcilik Becerisi için belirlenen toplam 10 ölçütten;

10 ölçütten hepsini de kazandırmaya yönelik etkinliğe rastlanmıştır.

Buradan hareketle, ders kitabındaki girişimcilik becerisini kazandırmaya yönelik etkinliklerin araştırmacı tarafından belirlenen ölçütleri sağladığı söylenebilir. Kitapta; öğrencilerin sorumluluk almasını, düşüncelerini açıklamasını, becerikli ve dinamik olmasını, tek başına bir işi yapabilmesini, yönergeleri takip ederek deney yapmasını, problem cümlesi oluşturup bu probleme çözüm üretmesini, yeni fikirler sunmasını, şekil çizmesini, ürün oluşturmasını, bir planı gerçekleştirebilmek veya bir ihtiyacı giderebilmek için gerekli şart ve malzemeleri kendilerinin belirlemesini sağlayacak etkinlikler belirlenen ölçütler doğrultusunda yeterli görülmüştür.

F. Yaratıcılık Becerisi için belirlenen toplam 11 ölçütten;

9 adet ölçütü kazandırmaya dair etkinliğe rastlanırken 2 adet ölçütü kazandırmaya yönelik etkinliğe rastlanmamıştır.

Buradan hareketle, ders kitabındaki yaratıcılık becerisini kazandırmaya yönelik etkinliklerin araştırmacı tarafından belirlenen ölçütleri sağladığı söylenebilir. Kitapta; öğrencilerin aynı malzemelerle farklı farklı materyaller tasarlamasını ve sınırlı ve basit malzemelerle bir probleme en düşük maliyetle çözüm üretmesini sağlayacak etkinlikler belirlenen ölçütler doğrultusunda yetersiz görülürken; öğrencilerin bir olayın nasıl gerçekleştiğine dair tahmin yürütmesini, bir olayın olası sonuçlarını tahmin etmesini, yeni fikir üretmesini, ihtiyaca yönelik materyal tasarlamasını, var olan bilgilerini bir modele dökerek somutlaştırmasını, var olan bilgilerini kullanarak bir probleme çözüm yolları geliştirmesini, kafalarında oluşturduğu şekli kâğıda aktarmasını, ellerindeki verileri ve malzemeleri birbiriyle ilişkilendirmesini, günlük hayatla ilgili bir

problem cümlesi oluşturup bu probleme çözüm üretmesini sağlayacak etkinlikler belirlenen ölçütler doğrultusunda yeterli görülmüştür.

Yaşam Becerileri İnceleme Formu'nun güvenilirliğini ortaya sunmak için iki uzman tarafından inceleme yapılmış ve her bir ölçüte dair yapılan işaretlemelerin ortalaması alınarak tek bir formda birleştirilmiştir. Bu iki değerlendirmeci arasındaki uyum yüzdesinin belirlenmesinde Miles ve Huberman (1994) formülü kullanılmıştır:

Bunun sonucunda iki araştırmacı arasındaki uyum: iletişim becerisi için %88, karar verme becerisi için %78, analitik düşünme becerisi için %77, takım çalışması becerisi için %83, girişimcilik becerisi için %100, yaratıcılık becerisi için %100 olarak belirlenmiştir.

4. SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu araştırma, 2020-2021 Eğitim öğretim yılında Talim Terbiye Kurulu tarafından yayınlanan ve araştırmanın yapılacağı okulda kullanılan 7. Sınıf Fen Bilimleri Ders Kitabında 2018 Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programında kazandırılması hedeflenen yaşam becerilerine ne kadar yer verildiğini belirleme amacıyla yürütülmüştür.

Araştırma sonucunda yaşam becerileri başlığı altında toplanan iletişim becerisi, karar verme becerisi, analitik düşünme becerisi, takım çalışması becerisi, girişimcilik becerisi ve yaratıcı düşünme becerisi olmak üzere bu altı beceri ders kitabı bazında incelendikten sonra iki aşamalı olarak değerlendirilmeye tabi tutulmuştur.

Çalışmada 7.sınıf fen bilimleri ders kitabının içeriği incelenmiş ve öğrencilerin başta girişimcilik becerisi olmak üzere yaratıcı düşünme, analitik düşünme ve karar verme becerisini geliştirmeye katkıda bulunabilecek yönde hazırlandığı; ancak iletişim ve takım çalışması becerilerini geliştirmeye yönelik etkinlik, okuma parçası veya soruya çok fazla yönelme yapılmadığı değerlendirilmesi yapılmıştır.

Deveci, Konuş ve Aydı (2018) de yaşam becerilerini kazanımlarda yer alma durumuna göre incelemiştir. 2018 yılı Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı'nda yer alan kazanımları öğrencilere kazandırılması hedeflenen yaşam becerileri yönünden analiz etmek için yürütülen çalışmadan elde edilenlere göre fen bilimleri dersi öğretim programında en çok iletişim kurma, analitik düşünme ve karar verme becerilerine dair kazanımlar olduğu sonucuna varılmıştır. Çalışma sonunda araştırmacılar, öğretim programına takım çalışması, girişimcilik ve yaratıcılık becerilerini geliştirmeye yönelik kazanımların daha çok dâhil edilmesini önermiştir. Bu da bu çalışmada

yapılan ders kitabı incelemesinden elde edilen sonuçları kısmen desteklemektedir.

İletişim kurma yeteneği ailede başlayan ve eğitimle perçinleşen bir süreç sonucunda kazanılmaktadır. Bireyin kendisini etkili bir şekilde anlatabilmesi, iyi bir dinleyici olabilmesi de sosyalleşen ve küreselleşen dünyamızda iletişim kurabilmek adına büyük önem taşımaktadır. İletişim sayesinde bireyler fikir, bilgi ve düşünce paylaşımı yaparak bilgi birikimlerini artırabilir, bakış açılarını genişletebilir ve daha duyarlı, çözüm odaklı ve üretken bireyler olma konusunda kendilerini geliştirebilirler. Bu ise bireyleri ihtiyaçlara ve problemlere yönelik yeni fikirler ve çözüm yolları bulmaya yönlendirecektir. Ayrıca fikirlerini açıkça beyan edebilen bireyler, ihtiyaçlara ve problemlere yönelik çözüm ve üretkenlik konusunda daha hızlı ve doğru kararlar alabileceklerdir. İletişim becerisinin bu türlü katkıları sayesinde, topluma daha fazla fayda sağlayan, empati yeteneği gelişen, toplumsal konulara duyarlılığı artan bireyler, toplumsal hayatta işbirliğine ve dolayısıyla takım çalışmasına gereken önemi göstereceklerdir. Öyle ki, takım halinde hareket etmek; bireylerin karşılıklı olarak eksiklerini tamamlaması, görev dağılımı yapabilmesi ve sorumluluk alma duygusunu geliştirebilmesi sayesinde, çalışmaların daha çabuk sonuçlanmasını veya toplumsal problemlerin daha hızlı çözülmesini sağlayacaktır. Aynı zamanda insanları bir araya getirerek dayanışma ve yardımlaşmayı sağlayabileceğinden toplumsal bütünlüğe ve barış içinde yaşama da katkıda bulunabilecektir.

Tüm bu ortaya konulan sonuçlar neticesinde; 7. Sınıf fen bilimleri ders kitabında eksikliği hissedilen iletişim ve takım çalışması becerisini kazandırmaya yönelik çalışmalara daha fazla önem verilmesi gerektiği düşünülmektedir. Bu katkıyı sağlayabilecek etkinliklerin, bulmacaların, okuma parçalarının ve bu okuma parçalarını anlamaya yönelik ünite sonu soru ve çalışmaların, öğrenciye verilebilecek proje ve ev ödevi gibi sorumlulukların sayısının artırılması, konuyu eğlenceli öğrenebilmeleri için oyun etkinliklerinin eklenmesi gibi içerik zenginleştirme çalışmalarının yapılması önerilmektedir. Bu yönde yapılacak çalışmaların, 21. Yüzyılda kazanılması gerekli görülen ve müfredatın kazandırmayı hedeflediği yaşam becerilerinin edinilmesine katkıda bulunabileceği kanaatine varılmıştır.

KAYNAKÇA

Akca, M. (2020). Girişimcilikten Girişimci Liderliğe. International Anatolia Academic Online Journal Social Sciences Journal, 6 (2), 80-89. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/pub/iaaoj/issue/55243/753407>

- Aksu, G. ve Sebetci, Ö. (2014). Öğrencilerin Mantıksal ve Analitik Düşünme Becerilerinin Programlama Dilleri Başarısına Etkisi. Adnan Menderes Üniversitesi, Eğitim Bilimleri ve Uygulama, 13 (25), 65-83.
- Arat, M. (2015). Sıra Dışı Yaşam Becerileri. İstanbul: Varlık Yayınları.
- Bolat, Y. ve Balaman, F. (2017). Yaşam Becerileri Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi. 6(4), 22-39.
- Deveci, İ., Konuş, F. Z. ve Aydı, M. (2018). 2018 Yılı Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı Kazanımlarının Yaşam Becerileri Açısından İncelenmesi. Cukurova University Faculty of Education Journal, 47(2), 765-797. (Erişim) <https://dergipark.org.tr/tr/pub/cuefd/issue/40033/413514>
- Dietrich, C. (2010). Decision making: Factors that influence decision making, heuristics used, and decision outcomes. Inquiries Journal/Student Pulse, 2(2), 1-3.
- Doğan, H. (2010). Kariyer Karar Verme Grup Rehberliği Programının 9. Sınıf Öğrencilerinin Kariyer Karar Verme Güçlük Düzeylerine Etkisi. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Doyle, A. (2017). Analytical Skills List and Examples. (Erişim) <https://www.thebalance.com/analytical-skills-list-2063729>
- Eskici, G. (2017). Birleştirme II Tekniğinin Ortaokul 5. Sınıf Öğrencilerinin Yaşam Becerilerine Ve Akademik Başarılarına Etkisi. Doktora Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Eraslan, L. (2011). İlköğretim Programlarında Girişimcilik Öğretimi (Hayat Bilgisi Dersi Örneği). Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi, (27), 0-0. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/esef/issue/28793/308112>
- Eryılmaz, S. ve Uluyol, Ç. (2015). 21. Yüzyıl Becerileri Işığında FATİH Projesi Değerlendirmesi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Gömlüksiz, M. N. ve Kan, A. Ü. (2009). Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Eleştirel Düşünme, Yaratıcı Düşünme Ve Girişimcilik Becerilerini Kazandırmadaki Etkililiğinin Belirlenmesi. Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları, Elazığ.
- Günaydın, S. (2018). Bloom Dijital Taksonomisine Genel Bir Bakış. Balıkesir Üniversitesi, Bilgi İşlem Uygulama Araştırma Merkez Müdürlüğü, Balıkesir.
- Gürçay, S. S. (1998). Bazı Kişisel Değişkenler, Algılanan Sosyal Destek ve Atılmalı Karar Verme Stilleri İle İlişkisi. Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 2 (9), 7-16.
- Gürdal, A. ve Şahin, F. (2002). Fen Bilgisi Öğretim Materyallerinin Geliştirilmesinde Entegrasyon. Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 16(16), 71-80.
- Karasu B. (2019). Ortaokul Fen Bilimleri Derslerinde İşlenen Bilim İnsanlarına Yönelik Formüllü Tışört Yönteminin Akademik Başarıya Etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ağrı.
- Kılıçaslan, E. (2011). İletişim Kurma Becerileri, İstanbul: Kriter Yayınları.
- Kılıç, A. ve Seven, S. (2008). Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi (7. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Köse, A. (2010). Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Öğrenme Stilleri, Ders Çalışma Stratejileri İle Fen Bilgisi Öğretimi Öz Yeterlik İnançları Arasındaki İlişki (ÇOMÜ Örneği). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- MEB, (2005). Fen ve Teknoloji Dersi Öğretim Programı, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, Ankara.
- MEB, (2013). Fen ve Teknoloji Dersi Öğretim Programı, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, Ankara.
- MEB, (2018). Fen ve Teknoloji Dersi Öğretim Programı, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, Ankara.
- MEB, (2020). Öğretim Programlarını Değerlendirme Raporu, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, Ankara.
- Miles, M. B., ve Huberman, A. M. (1994). Qualitative Data Analysis: an Expanded Sourcebook. (2nd ed). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Murthy, V. (2016). Issues, Problems and Possibilities of Life Skills Education for School Going Adolescents. The International Journal of Indian Psychology. (Erişim) <http://oaji.net/articles/2016/1170-1466768063.pdf>
- Ortaylı, İ. (2021). Örgütlerde Gruplar ve Takım Çalışması Gruplar Karar Verme Teknikleri. 18.08.2021 tarihinde academia.edu adresinden alınmıştır.
- Rooth, E. 1997. Introduction to Lifeskills: Hands-on approaches to lifeskills education. Hatfield: Via Afrika.
- Sağlam, M. (2009). Eğitim Bilimine Giriş. Ankara: Maya Akademi.
- Savaş, H. (2011). Kritik ve Analitik Bakış Açısıyla Karar Verme. Kritik Analitik Düşünme Derneği. (Erişim) https://www.kritikanalitik.global/kritik-ve-analitik-bakis-acisiyla-karar-verme/#_ftn1
- Topak, B. N. (2017). Ortaokul Fen Bilimleri Ders Kitaplarının Bilimin Doğası Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Mersin Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mersin.
- Tuncel A. Z. ve Demirel M. (2010). Bütünleştirilmiş Program Uygulamasının İlköğretim 4. Sınıf Öğrencilerinin İşbirliği Becerilerine Etkisi. Balıkesir University Journal of Social Sciences Institute. (Erişim) <http://sbe.balikesir.edu.tr/dergi/edergi/nf2010/makal e/c12s22m12.pdf>
- Vestal W.K. (1995). Nursing Management Concepts and Issues. 2.Edition, J.B.Lippincott Company, Philadelphia.
- WHO (World Health Organization), (1997). Life Skills Education For Children and Adolescents in Schools. (Erişim) <https://apps.who.int/iris/handle/10665/63552>
- WHO (World Health Organization), (1999). Partners in Life Skills Education - Conclusions from a United Nations İnter-Agency Meeting. (Erişim) http://www.who.int/mental_health/media/en/30.pdf
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Yılmaz, K. (2019). Eleştirel ve Analitik Düşünme. Ankara: Pegem Akademi.